

LIBRI SECUNDI
TITVLVS PRIMVS,

De Dementia, & rationis læsione, & de morbis
omnibus, qui rationem lædunt.

S V M M A R I V M .

- 1 Dementia, ac similes morbi passiones cerebri sunt fōlis Medicis note.
- 2 In dementia Medicis ad judicandum adhibentur.
- 3 Morbus probatur per Medicos curae inservientes.
- 4 Vnuus idemque affectus pluribus nominibus appellatur.
- 5 Affectus omnes, in quibus homo dementit, communis nomina dementiae appellantur.
- 6 Insania nomen non est omnibus hujusmodi affectibus commune.
- 7 Delirium est amentia, non tamen dicuntur insania.
- 8 Insanire est maius quid, quam phrenitide afficit.
- 9 Insania dementias omnes non comprehendit.
- 10 Nomen genericum horum affectuum est dementia.
- 11 Quando sive dementia.
- 12 Dementia divisio in duo subalterna genera.
- 13 Amentia nominis est soliditas.
- 14 Dementia nomen est magis commune, quam quodvis aliud.
- 15 Dementia genera, & species.

De multiplici Dementiae, & hujusmodi, nominum acceptance.

Q U E S T I O I .

- VAM multa sint, que circa hanc materiam de Dementia a Medicis requirentur. Iureconsulti confusantur, notius ipsis eff, quā ut à me longioribus demonstrari possit: cum enim haec passiones soli Medici cognoscant, ut nobis notum est, & ipsi quoque fatentur. *Rota in noviss. decisi. 107. num. 7. par. 1.* non aliam ob rem 2 Medicos in similibus casibus ad judicandum adhibent. *Bald. in l. Observat. ff. de cur. furios. Alex. consil. 86. num. 5. inf. lib. 2. Farinac. in pracl. crim. par. 2. Tom. 1. lib. 3. quest. 94. nu. 42. Rota ubi sup. num. 6.* nec prater rem lancitum est in l. *semel. C. de re milit. morbum probari per Medicos curae inservientes,* unde ipsis solis creditur, cum dubitatur, an Testator furiosus vel demens fuerit, nec ne. *Mascard. de probat. Concl. 1034 num. 10. Vol. 2. Rota in noviss. decisi. 620. num. 3. par. 1.*

Sunt præterea pleraque alia, quæ à Medicis sciscitari possunt, ut exempli gratia, an quis fatuus, an potius insanus, vel furiosus sit, cum quadam in uno procedere possint, quæ in alio locum non habent: in quamam etiam infantientis specie quis rependens sit, cum in una infantientes omnem rationis usum amittant, in alia non ita, quod etiam & in fauorum speciebus evenire confuevit: quidam enim eorum idcirco à testandi facultate prohibentur, qui-

dam vero non; quæ omnia cum plerisque aliis omni procul dubio ex Medica solummodo officina deponere Iureconsultis licet. Itaque & de his, & de aliis multis ad hujusmodi argumentum facientibus jam in hoc titulo differere paramus, ut Legumperitis ipsis undique satisfiat.

Sed quia multiplici nominum acceptance ac varietate decipi lectores facile contingere, præcipue cum unum eundemque effectum pluribus interdum 4 nominibus appellare plures confluenterent etiam ex ipsis Medicis, ut testatur Galen. in 7. de morb. vulg. comm. 3. & gr. 2. class. 3: idcirco ad ipsarum voluminum explanationem, ac germanam significacionem declarandam primo loco deveniendum est, quod quidem eo libentius præstitero, quo magis ipsos luxuriosos easdem voces plurifariam inter se confunderem comperi.

Omnies ergo affectus ii, in quibus rationalis facultas in homine suis operationibus minus recte, & ex Nature instituto fungi conspicitur, communis ac generico quodam vocabulo Medici Amentias seu Dementias vocantur confusiverint, eo quia hujusmodi passiōibus detenti sine mente esse videantur, ea nimis parte laeti, aut in toruī orbat, que nos homines ab ipsis bestiis amentibus discriminat ac secerit, & in proprio ac naturali esse hominum constituit.

Ex nostris tamen Celsus lib. 3. sua Medicina cap. 18. pro genericō quodam nomine plures sub se continent species ulius est nomine Insanæ, quem videtur sequiri ex Legumperitis aliqui, ut Menoch. Consil. 82. num. 193. Vol. 1.

Histamen contraria sunt Gal. 2. de Sympt. cauff. cap. ult. class. 3. & comm. 2. in 1. de morb. vulg. tex. seq. class. ead. Trallian. lib. 1. c. 13. ex Latinis Cels. Ann. Chron. lib. 1. cap. 5. qui omnes voluntur, Insanias 6 nomen non esse omnibus amentiis commune; sed iis solum, quæ absque febre sunt; quinetiam cum 7 delirium amentia quidem sit, non tamen insanias dici potest, quia insanias magis quid est, quam delirium, quod testatur Gal. comm. 1. in Hipp. Progn. tex. 28. class. 4. & comm. 7. Apbor. 9. extra ord. class. immo Phrenitidem non esse Insaniam quamplurime Hipp. auëtoritates firmare possunt, præcipue vero 3. Epid. sec. 3. tex. 6. in fin. vbi. Neque Phreneticorum, inquit, 8 infantivis quicquam, ostendens iis verbis magis quid esse insanire, quam phrenitide affici, non enim id dixerat, quod phrenetici ii, de quibus loquuntur, mente confarent, idcirco, quia non infamebant, sed quia non erant inquieti, nec loquaces, neque actus abfuridos facientes, ut insanii solent, ita exponit Valles. in comm. Est insuper alius locus in Cels. pronot. tex. 94. ex quo manifestum sit, Insaniam & Phrenitidem distinguui, cujus verba haec sunt: Vehementi Insanias detenti, tremuli, cum crebra sputatione metus est, ne phreneticci evadant, cum ergo Insanæ nomen de mentias omnes non comprehendat, melius est affir-

mare hujusmodi passiones dementiae nomine tanquam communiori infingiri posse, quod inter lures consules probare videtur *Reyz decis. Luan. 4. num. 418.*

Constituamus ergo nos unum quoddam generum nomen comprehensens sub se omnes affectus, in quibus mens vel errat, vel debiliter operatur, quod non aliud esse debet, quam hoc nomen Dementiae; quoque enim modo, ac in quounque tempore aut morbo, Rationalis animae functiones non bene ac naturaliter celebrantur, sed vel nullo modo, vel debiliter, vel depravate, tunc dementia fit; quod tamen multis modis contingere potest, non solum pro carundem cerebri, animaque rationalis facultatum diversitate, sed pro modo, & ratione diversa, qua cedem facultates male, & non naturaliter operari possunt, quibus tamen omnibus affectionibus recte aptari dementiae nomen potest, magis quam quodvis aliud.

Constituto ergo hoc Amentia vel Dementia nomine pro genere generalissimo, ex Medicorum auctoritate, & Galeni praecipue 2. de Symp. Caus. cap. ult. class. 3. primo loco in tria subalterna genera dementiam dividamus, Et enim praedicta cerebri, immo potius rationalis animae functiones, veluti certe quaecumque animalibus inferentes, tripliciter laedi possunt; vel entro primo imminuantur, ita ut energiam quamdam in actionum celebratione amittant, vel depravantur ita, ut non debito modo celebrentur, vel-depravantur ita, ut nullo modo celebrentur; si imminuantur fatuam, ejusque species inde generare solent, si depravantur, delirium, si deperdantur, mania suis quaque speciebus concomitata.

Circa Amentiae tamen nomenclaturam dubium aliquod est, cum non defint ex doctoribus viris, qui proprie amentiam dici velint eum effectum, quem alia voce foliolidatum appellamus. *Mercr. Prædicta lib. 1. cap. 13.* Ego vero, ne temere quod supra de hoc nomine affirmavi, protulisse videar, ex Medicorum praecipui nominis auctoritatibus demonstrabo, hoc nomen esse omnibus hujusmodi virtutis communis: nam & fatuati, & melancholie, & infanias, ac manias, & phrenitidi, ceterisque omnibus aptatur, & de fatuatis patet ex *Gal. 2. de Symp. diff. cap. 3. class. 3.* ubi amentiam esse voluit, veluti paralyticis rationacritis functionis, quod multo clarum explicavit *Fernel. Pathol. lib. 5. cap. 2.* Melancholia appetatur, quia a Platone hac passione detentis amentes vocantur, in Theatro enim dicebat, amentium aliquos Deos se putare, alios avium instar volare se credere, qui omnes affectus Melancholiae morbi sunt. Infanias convenient, quia eodem *Plat. teste in Timaeo verf. fin.* Dementiae duæ genera sunt, Infanias, & Imperitia, superius retulit; quin enim convenient manias, ceterisque delirii, quia hujusmodi omnes affectus sub infanias nomine comprehenduntur, jam vero infanias sub amentia appellatione venire demonstravi, tandemque convenient phrenitidi, quia & haec infanias est, & infanias ipsa amentia species est. Itaque non absque ratione ex his deducamus recte primum ac generalissimum genus harum passionum, que principes animae nostre facultates obducent, amentia nomine insigniendum, cuius deinceps tria genera subalterna constituta, Infanias scilicet, Phrenitis vel delirium, & Fatuas; Infanias porro species Mania sunt, Melancholia, Furor, Lycanthropia, Amor, Melancholia Hypochondriaca, &

ex

aliae. Phrenitidis duæ species, una, quæ proprie Phrenitis dicitur, altera, quæ Paraphrenitis. Fatuatis species sunt Fatuas, Stoliditas, Ignorantia, Oblivio, seu memoria desperita, & aliae, de quibus omnibus nobis figuratin agendum, ut earum Natura nobis dilucide innotescat. De hujusmodi vero non minus si quis plura scire velit, vide poterit *Cal. Rhoodig. letion. Amig. lib. 17. cap. 4.*

Illiud tamen ante commonendum est, Medicos non suffit ita nominum proprietati addicatos, ut aliquando ea inter se minime distinxerint; immo unum pro alio ad libitum interdum accipiant; nos in rerum natura explananda, quo accuratus fieri poterit, omnia manifesta faciemus.

SUMMARIUM.

1. Dementia, & similes morbi non semper primariae sunt, sed interdum ad alias consequuntur.
2. Dementia prior divisio.
3. Qui morbi primariae cerebri ex his, qui mentem laudent.
4. Qui morbi mentem secundario ledunt.
5. Alia horum morborum divisio.
6. Morbi perpetuo afflgentes, & primariae.
7. Phrenitis semper durat, ex quo incipit.
8. Morbi perpetuo afflgentes secundi ordinis.
9. Morbi intermittentes prioris ordinis.
10. Morbi intermittentes secundi ordinis.
11. Tertia divisio morborum hujusmodi.
12. Morbi, in quibus ratio errat, vel diminute operatur.

De pluribus Amentiae differentiis.

QUESTIO III.

Constituta in superiori questione pro generali nomine hac voce Dementia, tanquam omnibus affectibus, qui rationem ledere possunt, communi, nunc ad eius species particularius edocendas devenientem, neque enim hi affectus sibi semper persistunt, sed etiam ad alios morbos consequuntur, ita ut non satis nobis sit, ut primarios morbos eos cognovisse, sed necesse habeamus, ut etiam tanquam secundarii morbi, & ad alios consequentes à nobis cognoscantur, nam & tales quoque multum ad nostrum argumentum facere, manifestum fiet.

Dividamus ergo primo loco hos affectus bifurciam, in eos scilicet, qui primariae sunt, ac dicantur, quod a proprio cerebri morbo, & rationacritis facultatis laesione dependant, & in alios secundarios vocatos, ex eo quod ab aliis morbis originem ducentes tanquam accidentis inseparabile id secum habent, ut rationalem partem aliquo modo ledant atque perturbant. In priori ordine enumerandi sunt illi, qui his ac similibus nominibus insigniuntur, nemini Amentia seu Dementia, Mentis captio, Mentalis alienatio, Infanias, Mania, Furor, Melancholia, Lycanthropia, seu Lupina infanias, Insipientia, Desipientia, Phrenitis, Oblivio, Fatuas, Indiscretio, Vercordia, Stoliditas, Delirium, Rationis permixtio, vel ejusdem perturbatio, Vefania, Amor, Ebrietas, Ignorantia, Imperitia, Stoliditas, Rabies, Enthusiasmodi, Ecstasis. In posteriori sunt Paraphrenitis, Lithargia, Carus, Subeth, Coma, Catalepsis, seu Catocope, Capaphora, Apprehensio, Congelatio, Apoplexia, Epilepsia, Furor uterinus, Vteri suffocatio, Melancholia Hypochondriaca, & alii, ac præter hos sunt quoque alii affectus, quibus quasi

ex necessitate subsequitur rationis offensa, ut ex inflammatione septi transversi, ex vulnere temporalium muscularum, sicuti habetur ex *Galeo* *xi. de usi par. cap. 3. class. 1. Alex. Bened. lib. 1. cap. 28.* Porro hi ipsi affectus subdividuntur in eos, qui perpetuo afflgent, & nullam intermissionem habent, & in eos, qui aliquando intermitunt, & per circuitus, aut quomodo cum reveruntur, atque in his patientes dicuntur habere dilucida quedam intervalla, in quibus mente constant, & ratione valent, & ad omnia, ut ceteri sanas mentis homines, sufficiunt. In priorum autem censu venient Rabies, Oblivio, Fatuas, Amor, Phrenitis, Ebrietas; & scilicet ex priori ordine; cum vero perpetuo afflgerem dicimus, non hoc solo, ut nunquam ex iis ægri ad sanitatem reducantur, sed quod in his morbis unus tantummodo insultus fiat, qui & aliquando per totum vitæ curriculum durat, interdum vero omnino tollitur, nec de facile revertitur, neque alias habet accessiones, & exacerbations, ut exempli gratia phrenitis evenit, que semper durat, ex quo incipit, ut notissimum Medicis est, & notat ex *Lureconfusis Menoch. Conf. 82. num. 233.* *Volum. 1. ex posteriore ordine afflgent fine intermissione Lethargus, & illi similes morbi, Catalepsis, & alii. Intermittiones vero habent ex priori ordine Melancholia & similes morbi, Ecstasis, & hujusmodi; ex posteriore vero Paraphrenitis, Apoplexia, Epilepsia, Melancholia Hypochondriaca, Vteri furor, atque ejusdem strangulatio.*

II. Postremo dividimus potius ex modo lesionis functionum principalium, ut in priori questione dictum jam est; in aliquibus enim omni ex parte, ac ita occidunt, ut non locus quam infantilis lapides homines evadant, hujusmodi sunt ex priori numero Memoria amissa, & Oblivio, ex posteriori Apoplexia, Epilepsia, Lethargia, & similes affectus, qui somnifico-los dicuntur, ex eo, quod homines, vel perpetuo dormire cogant, vel similes dormientibus efficiant.

III. In aliis vero principes functiones a suo naturali ordine, quo celebrati solent, omnimode aberrant, ut ex priori classi sunt Amor, Phrenitis, Melancholia, Furor, & his contigi affectus, ex posteriori autem Coma vigil, Vteri suffocatio, Vteri furor, & similes. In aliis denique diminute operantur, ut in Ignorantia, Fatuitate, & hujusmodi.

SUMMARIUM.

1. Signa non sanæ mentis varia in variis hominibus.
2. Non sanæ mens ex fatis, & verbis deprehendit.
3. Actuum quidam corporis, quidam civiles.
4. Signa non sanæ mentis est lapides projicer.
5. Dementia probatur per actus extrinsecos.
6. Dementia evidenter probatur ex civilibus actibus.
7. Quando presumatur fatuas potius quam donatio.
8. Statim ac demens presumitur, qui omnia bona donat.
9. Ex verbis quomodo deprehendatur dementia.
10. Prudenter non facit, qui extraneum conjunctu pœfert.
11. Fatus a fundo dicuntur, quod suam fatuositatem loquendo manifestent.
12. Ex modo loquendi quomodo deprehendatur dementia. & num. 16.
13. Fatus est, qui fama loguntur.
14. Ex ordine verborum quomodo indicetur dementia.

De signis non sanæ mentis.

QUESTIO III.

Signa non sanæ mentis varia in variis affectionibus, atque diversis ægrotis existunt, neque eadem in iisdem codem morbo laborantibus reperiuntur contingit; non solum enim variis morbi sunt inter se, sed etiam idem morbus a se ipso varius est, ob subiectorum varietatem, ægrotantium nimurum temperaturam, humorum peccantium naturam, miscelam, ac qualitatem, unde & pene in infinitum variari signa non sanæ mentis contingit: vides enim in Ajace & Bellerophonte, codem morbo laborantibus, quam varia extiterint signa eorum in sanis, ut adnotat *Fracast. lib. 2. de Intell. nam Thalamonius Ajax*

Armarap, superque fuisse in pylea poscit, Iamque hominum hos nunc insequuntur, nunc percuti illos;

At tacitus, maresque, hominum consortia vitans Bellerophon solus erat maleficus in agros;

Bellerophon, quem Martis bonus, quem gloria curruum

Per destra fugit, nec amor comitatus equorum.

Sic etiam & in reliquis omnibus variis effectus, ac varia omnino signa non sanæ mentis apparent.

Sed prudentissime ex mea sententia à *Lureconfusis* generaliter loquentibus firmatum est, non sanam mentem deprehendi potissimum ex factis, & verbis. *Castron. in l. Idem Indiana. 5. constat. ff. de leg. 1. num. 7. & ibi quoque Iason. Castron. item in l. Quisdam in testam. ff. de cond. Inst. num. 5. & seq. Lanfr. de deposit. Test. num. 148. Aretin. in §. Furioj. Inst. discut. num. 4. Alex. Terti. Conf. 164. num. 5. apud Zilett. in Conf. ultim. Vol. Grammat. decis. 2. num. 2. 5. 4. Menoch. Conf. 82. num. 213. vol. 1. Rot. in novissim. part. 1. decis. 107. num. 5. Cum autem actus hic in duplo differen-*

ij. A 4

3 differentia sumi possunt, nam quidam corporei sunt, qui fatua loquuntur, ut supra dixi, & alii Iureconfultos, 13 quidam vero, qui civiles dici non iuraria debent, ex utrisq; male, ac non debito modo patratis signa haberet, possunt non sanæ mentis, quod corporis natus que actus pater, dementes facile deprehendi, ut cum ambulantes lutum non deviant, nec malos passus, aut cum videntur ambulantes ire non quo finis aliquis determinatus, ac certa voluntas, sed quo perdes illos ducent, aut cum actus quidam absurdos & insulfi effingunt, ut os difforquentes, torvis oculis intuentes, membra atque universum corpus irrationabiliter agitant & commoventes, ex foliis enim hujusmodi getibus, ac motibus inconcinnis (nam voce orbatus erat) deprehendit Hipp. 5. Epidem. sex. 106. quemad delirant, & apud Iureconfultos lapides projicere pro signo habent non sanæ mentis. Calren. in l. si cum domet. §. simonius. 4 ff. solit. quatram. num. 4. unde Plaut. in Captevis Act. 3. Scen. 4.

Tan illic hic nos infelicitabat lapidibus, nisi illunc jubes comprehendere.

5 & in summi per hos actus extrinsecos probari dementiam, firmant etiam ipsi Iureconfulti. Petri de Fideicommiss. quest. 12. num. 343. Menoch. de Pre-
sumpt. presump. 45. num. 22. Simon de Pre. de con-
ject. solut. 4. num. 1. Sfortz. Odd. Conf. 93. num. 12.

6 Apertius porro significatur dementia ex civilibus actibus, nam si quis exempli gratia, quos debet non salutem, neque reverentur, infinitas vero personas, & quas non debet honore officiar, illarum quidem consuetudinem deviter, harum vero affecter, cum ipse in priorum numero existat, hic proculdubio fatus ac demens presumi potest; Sic si bona sua donet quis, cui non debet, in hoc enim casu fatuus potius presumitur, quam donatio. Pet. Gerard. de Pet. singul. 56. num. 2. Malvafia Conf. 116. numero 23. vol. 1. Montica de tact. & ambig. lib. 13. Tit. 9. num. 5. Rota decif. 662. num. 8. apud Farinac. par. 3. nam hoc per se solum est apud Iureconfultos signum fatuatus, donantem quippe omnia bona sua, stultum ac dementem presumi volunt. Menoch. de arbit. Indic. cap. 68. num. 4. lib. 1. Paris. de reson. benef. lib. 9. quest. 19. num. 7. Farinac. reson. crimin. 42. num. 29. lib. 1. unde prudenter Achilles apud Homer. Illud. lib. 20. Aeneas obicit, ne speret se à Priamo reportaturum regni honorem ipsum Achillem occidendo, inquiens:

At si me interficeris,

*Non tibi propterea Priamus honorem in manibus ponet,
Sunt enim et filii, ipse autem sanæ mente est non stultus.
Quasi dicat, non debes hoc sperare à Priamo,
quia ipse filios habet, & sanus mente est, idcirco non adulescens proprii honorem, ut illum tibi traduc. Prudenter enim non facit, qui extraneum coniuncto præferat. Rota decif. 629. num. 4. part. 1. in noviss. Unde stultitia & insipientia notatus est Claudio Imperator, quod Domitium Neronem adoptaverit, cum Britannicum legitimo matrimonio natum haberet.*

7 Porro ex verbis deprehenditur etiam mentis in-
9 confititia, & ex hoc nomine sibi sumperferit fatui quia fando, hoc est loquendo fatuatem suam manifestant. Bartol. de testib. num. 98. Ripa in l. ex falso de vulg. & pupil. num. 82. sed hoc plurifor-
10 riam contingit, nam & ex verborum qualitate, &
11 ex eorum ordine, & ex modo loquendi indicia non
12 sanæ mentis habentur. ex qualitate enim verborum notissimum est deprehendi infanos, nam fatuus est,

mun-

13 mundum ruiturum credebar, & alter, qui mejere resculabat, eo quod timeret, si mejeret, mundum uniculum una cum se ipso mihi non propria exundante torrente obrutum iri: hi omnes, inquam, in cunctis bene quoad rationem se habeant, in hoc uno delirantes; quam rem non injucundo exemplo lepidissime his carminibus demonstrat Horatius lib. 1. Scen. 9.

*Fuis haud ignobilis Argis,
Quae se credebat miris andire Triquedon,
In vacuo solus secessus, planusque Thebaeo,
Cetera, qui vita seruans minima recto
More, bonus sane vicinus, amabilis hospes,
Comes in uxorem, posset qui ignorasse servos,
Et signo lese non infans legare;
Posset qui rupem, & pacem vitare patetem.
Et habeat hæc cadem historia apud Aris. de ad-
mir. andis. num. 30.*

In his tamen omnibus manifestam adfuisse infaniam quis non videt? videndum ergo Iureconfultis est, ne ex sermonibus dementis testes de sanitate deponentes decipi potuerint, immo etiam ex factis; nam ut vides in hoc proximo exemplo, omnia interdum non modo cum prudentia, sed etiam cum providencia infani gerunt, tamen manifestum est illos in quibusdam particularibus apertissime infanire, ad cuius rei confirmationem non minus jucundam, quam rufi dignam historiam enarrare anima gratia liber. Vir quidam experiens variis hujusmodi infanorum dementias cupidus, hospitalite, ubi tales agrotantes retinuerunt, adit, cui fit obviam vir aspectu sat is compposito, à quo interrogatus quidam exposcat, illi desiderium suum exponit; itaque comiter ab illo introducitur, & singulorum dementium opiniones ac phantasmatu quedam rufi, alii miseratione digna concinnis verbis ac sapienter exponit, hospitalis illius instituta ac consuetudines revealat, quoniam etiam incidenter multa non nisi magna cum prudentia, & integro discursu discutit. ventum jam erat ad quandam remotam ejus hospitalis partem, ubi virus quendam cogitabundum, ac tristem offendunt, quarit advena, quidam morbi ille patiatur, que fit ejus dementia, tum ille, Hic homo, inquit, pater carceris infanti, putat enim se esse Spiritum sanctum; sed vide quām à vero abit, cum me ipsum hic presentem habeat, qui vere Spiritus sanctus sum, tunc advena subridens, & hominis prudentiam in ceteris, dementiam circa eam opinione admittit, abiit. Ceterum præter signa dementiae, quæ universaliter ex factis & verbis defumuntur, & quæ passim Iureconfulti adducunt, aliis sunt quæ multo magis ad vivum rei naturam patefaciunt, à Medicis proposita, quæ partim ex animi passionibus, partim autem ex facie & corporis aspectu, ac partim denique ex quibusdam ab extra accidentibus habentur.

22 Primo vero ac potissimum haec signa ex animi passionibus habentur; unde prudentissime ut in ceteris omnibus Hipp. 6. Aphor. 26. & Gal. 3. de loc. aff. cap. 7. class. 4. firmabant, timorem ac mœfitiam aliquo cauſa longo tempore perdurantes melancholicum ostendere. Nec minus quoque infaniam ostendunt rufi & latitia absque causa, vel in iis, in quibus minus licet. idem Hipp. Epif. 10. ad Damagetum. unde Homer. cum introduceret Penelopes procos infantes Odyl. l. 20.

*— Procis autem (dicebat) Pallas Minerva
Inextinctum rufum movit, errare fecit antem memem.
ruunt,*

Eodem quoque pacto fletus absque causa, & ubi minus opus est, infaniam ostendit, & interdum ebrietatem, unde idem Homer.

*Dicat autem lacrymas spargere gravatum me menti-
bus vino.*

Sed nihil profecto est, quod æque declarat amitem hominem, ac ipsa animi passiones, tamen ipsa nunquam fallant, quemadmodum & verba & facta fallere posse supra iam demonstravimus. Itaque negligere non negligenda, & pluri facere ea, quæ minimi facienda sunt, trifari ubi gaudendum est, gaudente ubi trifaria opus est, timere quæ nullius timoris causa existunt, non timere quæ maxima timenda sunt, minima ac pueril admirari, maxima & admiratione dignissima oscitante pratergredi, amare ea ac eos, quæ aut qui odio habendi sunt, odio autem habere ea vel eos, quæ aut qui amore sunt prosequendi, sperare ea, de quibus spes nulla supereffice potest, ea vero desperare, quæ de facili succedere parata sunt, defiderare quæ minime sunt defideranda, ac in his delectari, in quibus nulla delectatio ceteris esse solet, fugere quæ appetenda sunt; & appetere quæ sum fugienda, verecundari in eorum conspicuæ, quorum minime decer, in eorum vero, quorum decet maxime non modo non verecundari, sed aspectum eorum audacter ac cum temeritate sustinere, irasci quibus minime irascendum aut excandescendum est, hac omnia, inquam, non sanæ ac omnino errantis mentis humana certissima indicia ac infallibilia sunt. Quod & Hipp. iniunias videtur 1. de vñl. rat. vers. 1. neque putari aliud innuersi prudentissimos Iureconfultos, cum in terminis furoris loquentes, determinarunt, illum probari per ea, quæ hominem sanæ mentis 24 non cadunt. Roy. decif. Lituan. 1. num. 87.

Ceterum ex corporis aspectu & faciei nonnulla signa non sanæ mentis Medici elicimus: nam in omnibus fere infantibus (fatuis fortasse solum, eorumque cognatis exceptis) illud præcipue adnotatur, oculos nimis profundos ac concavos extremitate, & naturali lumine offuscatos, ita ut terrem quendam intuentibus incutant, quin & eos in certa quadam parte defixos inconvenientesque longo tempore habere infani solet, quod eorum maxime mœrorum ac mœfitiam incusat. Qui autem ex arte bilis vitio infantum, omnes vultum ac corporis universi colorem fuscum ac lividum habent, ex humoris melancholici superabundantia ac predominio. Afferebat item Hipp. 2. Epidem. sec. 5. rex. 26. pro furoris signo forte anterior in cubito pulsationem, ex cujus quiete stupiditatem indicari dicebat. sed hæc leviora sunt.

In his porro, qui per circuitus infantum, corpus 26 universum extraneo colore repente, cum accessio inflat, imbutur; unde Plautus in Captevis ex hoc, quem in furem agi demonstrabat. Act. 3. Scen. 4. dicens:

*Ardent oculi, fume opn' st. Hegio,
Viden' tu illi maculari corpus totum maculis lividis?
Atra bilis agitas hominem.
Similiter & in Menachm. Act. 5. Scen. 2.
Vider' tu illi oculos vivere? ut vividis exoritur colos
Ex temporibus arque fronte! ut oculi scintillant!
vide.*

Accedit in his ipsis, immo praecedit capitis gravedo, oculorum concameratio, & offuscatio folito major, venarum capitis tumefactio, & non confusa nigritas, post quæ in infaniam manifestam ir-

ruunt, taciturni primum evadentes, & in ea quidem taciturnitate permanentes, si melancholici detinuntur; quod si in maniam, ac furorem incidere debeant, primum secum ipsis obloquentur, pueri quibusque ex cassis irritantur, omnia suspecta habent, mox irrationaliter clamant, ac multa effundunt, in quiete sunt melancholici, utpote meticulosi, pavidi, tristes, ac omnia pertimescentes, in perpetuo autem motu sunt maniaci, & id genus alii, utpote audaces, iracundi, temerarii, nihilque expavescentes.

27 Sunt & in febribus, ac similibus quibusdam morbis sua signa particularia, & Hipp. Aphor. scđ. 2.

28 Aphor. 6. & Gal. ibi in comm. signum agrotantis mentis dicebat esse, dolorum non sentire; Quicunque enim, inquit, aliqua parte corporis dolentes omnino dolorem non sentiunt, iis mens agrotat. Experimentum id Medici s̄pē sapienti; cum languentes ex pleurite, hepatis, aut lienis inflammatione, aut alia simili dispositione dolorem cauſante in pejus declinant, dolore enim levari, ac sibi ipsis, ac ceteris sanati tum videntur, cum detersus habeant; atque si quidem, ut ex hoc signo conſtat, mente laeti commoriuntur, quod admontos Iureconsultos volo, cum hæc præsumptio, atque id signi non minime faciat ad probationem non sanæ mentis, ut patet.

29 Denique habetur notitia non sanæ mentis, ex quibusdam ab extra advententibus; inter quæ connumerantur sunt causa quadam prægrediæ, quæ interdum eam vim habent, ut homines ad infaniam facile agant, quas enarrant omnes practici, inter quos videri possunt Alex. Bened. Mafaria, Capivaceus, Altimarus, Mercurialis, & alii mille locis alias citatis. Et quia non parum faceret ad dementiae probationem pro lareconfutis, si tales cauſas præcessint in eo, qui demens præsumitur, probare, idcirco eas hic subnecere, non ab re est.

30 Solent autem maxime, & frequentissime homines ex intensa aliqua animi passione antecedente in infaniam labi, ut ex ingenti mortore, ex improviso metu, quin etiam ex ingenti & improvvisa letitia:

31 nam ex Plat. 3. de Republ. Voluptas non minus, quam dolor dementerit. Sunt qui infanire ocpian, ex affectata quadam dignitate, non secuto dehinc, ut sperant, effectu. Nonnulli ex amoris impatiencia mente sunt emoti, nam amor subvertit 32 iudicium, & in infaniam vertitur, tradunt ex lurisperitis Bald. in l. 2. 9. & cum placuisse. ff. de origine Iuris. Mafard. de Probation. concl. 86. num. 20. vol. 1. & ex Medicis Avicenna. l. 3. tract. 4. cap. 33. Gordon. in lib. lib. 2. cap. 20. Valeſ. lib. 1. Philon. cap. 20. Iason. Praten. de morib. cerebri. cap. 19. recitat plures casus Amat. Lysit. cent. 3. Corat. 56. unde adolescentes ille apud Plaut. in Trincl. Act. 1. Scen. 1. non absque phroneſi, sed prudenter quidem dicebat:

Nam milie hæc meretrice, quæ hic habet, Phronemus,

Suum nomen, omne ex peccatore emovit meo,

Phroneſi, nam phroneſi est sapientia.

Sed de amore plura, annuente Deo, in sequenti bus questionibus dicemus.

33 Solent insuper quidam ex morbo quoque longo infanire ac infatuari; itaque si talia præcessint probaretur, infanire præsumptio aliqua adesse posset, quæ alius adminiculis adjuncta non nihil ad plenam probationem augendam faciet. Sunt præter hec

- 19 Imaginatio non lœdatur ex culpaphantasmatum.
- 20 Imaginatio non lœdatur respectu spirituum, & loci.
- 21 Imaginatio nunquam quiescit animali vivente.
- 23 Intellectus quibus modo discrētus.
- 24 Intellectus quomodo decipiat, si utrum exemplo.
- 25 Intellectus quomodo decipiat utens inductionem.
- 27 Intellectus quomodo decipiat utens Syllogismo.
- 28 Dementia in hoc confitit, quod intellectus non distinguit verum a falso.
- 29 In quacunque dementia lœdatur Ratio.
- 30 Ex ratione dimittente, quomodo fiat dementia.
- 31 Ex depravatione rationis, dementia quomodo fiat.
- 32 Ex depravatione rationis, dementia fiat dementia.
- 33 Falsa rerum species quomodo in spiritibus imprimitur.
- 34 Acquisita certitudine rei ex iteratis actibus imaginacionis, falsa scientia ejus rei sit, imaginacione falsa existente.
- 35 Infanientibus idem quod dormientibus accidit.
- 36 Hippomanes quid.
- 37 Infanria etiam in brutis contingit.
- 38 In brutis reperitur potentia suppensus rationis defecit.
- 40 In quibus dementiae ratio modice lœdatur.
- 41 In quibus dementiae ratio depravetur.
- 42 Dementia, in quibus ratio depreditur.

Quænam animi facultates, ac quæ ratione, in quibusque dementiae lœdantur.

Q Y A E S T I O I V.

SI quid in hoc titulo est, quod ad lareconfutos penitus cognoscere pertinet, illud profecto est, quod in hac questione jam discutere paramus, nimur, quas facultates ex principiis rationis inferientibus in unoquoque dementia genere lœdi contingat; neque enim omnes simul affici, non Medicorum modo ac Philosophorum sententia est, sed Doctorum omnium. patet autem, quod multa procedere possunt in iis, in quibus ratio lœfa est, quæ minime locum habere debent, ubi lœfa sola memoria est: quin immo in modica lesione locum non habere ea, quæ in magna habent, nullus fit, qui dubitare audeat. Enixe ergo rogatos lareconfutos volo, ut his, quæ dicturi sumus, animum prompte adhibeant; siquidem, si communis Medicorum opinio in nonnullis, ac hanc questionem pertinent, acquiescent, proculdubio male in judicando sententiam ferent; ea enim est omnium Medicorum opinio, quæ nonnullas dementiae species, in quibus sola imaginatio depravata sit ac oblœfa, salvis integreris ceteris facultatibus, ratione nimur ac memoria, ita fatentur omnes cum Gal. de loc. aff. & de sympl. diff. & Cornel. Cell. lib. 3. cap. 17. ejusdem sententiae fautor exsistit, & hanc ipsam opinionem video etiam fecitos Iurisperitos, qui ex imaginatione lœfa ostendit infaniam tradicerunt. Menoch. confil. 82. num. 221. volum. 1.

Sciunt tamen tam lareconfutati, quam Medicis, me ejus opinionis esse, quod ex sola imaginacionis lesione nulla omnino infanlia oritur; unde si quisquam fit, in quo, salva ratione & memoria, aut ratione tantum, sola imaginatio lœfa appareat, hic non nisi maxima injuria inter infanos connumeratur.

sentat phantasmat sensibillum rerum, ut Frac. *et lib.*
de Intellectu, docet, & multo ante ipsum Hipp. *de vici. rat. in his verbis*: Acuta enim sunt animi
sensationes, quae visione, & auditione percipiuntur,
qua vero tactu, tardiore, & facilius sentiuntur. ma-
ximum ad rem Horat. in arte Poet.

Segnus irritant animos demissa per aures,

Quamque sunt oculis subjecta fidelibus

Quamque juri omnes iurisdicti fuerint
quæ etiam sententia à luce consulisti in medium al-
lara, præcipue autem à Roderic. præt. crimin. Reg.
tit. 4. cap. 6. num. 2. & à Caffan. in Catal. pag. 10.
com. 25.

ii At cæcos quisnam infans dicat? immo externa
cæcitas majorum interni oculi claritatem facit, nam
tunc quidem mentis oculus acute incipit cere, &
cum primum corporis oculus vigorem suum amittere incipit. verba sunt *Platonis in Convivio, in Orat.*
Aleib; Secundum, imaginatio ladi poreat deprivata,
at quomodo? respondet *Mercurialis nobis sapientia,*
& cum eo ceteri omnes, cum absurdâ, & non ex-

flentia imaginatur, vel cum imaginatur quidem existentia, sed fieri modo, ac tauriori modo. si at hoc illud est, quod sufficit ad infanos homines effingendos, de nobis acta jam res est, siquidem omnes simul saepe fausti infante necesse est, ut qui saepe faustus non existentia imaginetur, & existentia interdum non eo modo, quo iuntur. Quis etsi, qui non imaginetur interdum videre se volantem hominem, Centauros, Sphinges, Gorgones, ac quamplurima monstrifica, & horribilia, que nec unquam in renum natura fuerunt, nec futura ullo tempore sunt?

¹³ Imaginatio quippe libera quædam facultas est, qua species sibi ab externis sensibus transmissas conservat ac retinet, cum autem libuerit, ex qua ratione libuerit eas contemplatur; componit eas ad inventum, etiam si sint incompensibiles, dividit etiam si sint indivisibilis, entia cum non entibus miscet, neque tamen aberrat, aut ob id depravata dici potest,

14 qua nullus in eo affluent, neque sum munus est
judicare, res hoc aut illo modo esse, aut non esse,
sed simpliciter phantasmatu intueri. Non est igitur,
quod queramus modum rationabilem imaginandi,
quia idem est, ac si exparsici pices in aere,
aut accupari volucres in mari tentaremus. Non in-
fanit ergo imaginatio, fed ratio, quoniam enim pa-
cto, salva ratione, quis infanire possit? impossibile
enim illud est, & ad rem facti impossibilem signi-
ficandam. Tertium, in Eunuch. Act. 1. Scen. 1. iis
verbis usus est:

— *Inculta hec si tu posulas*
Ratione certa facere, nihil plus agas,
Quam si des operam, ut cum ratione infans.
Denique imaginatio ledi posset per abolitionem, sed in quibus morbis aboleatur imaginatio ego non video. nam illius ex *Averr., in lib. de somn.* & *vig.*
¹⁵ & ex ceteris Philosophis habemus, nunquam, animali vivente, imaginationem aboleri. quod etiam si contingere posse concedamus, maxime aboleri deberet in somno, & in soporiferis quibusque affectibus; & ratio est, quia in his passim sensus exteriores obligari, ac veluti vinculis detineri contingit. at cum ex his ministrantur species imaginabiles ipsi imaginantur, patet, quod his deficitientibus etiam imaginatio deficit necesse est; qui etiam si velis, species per longum tempus in *Imaginatione* affervari, tamen si haec obliterentur, spes est in ceteris affectibus, quod ex sensibus exterioribus reparari possint, que spes deficit in corpore innatu-

— *Incera hæc si tu postulas.*

Ratione certa facere, nihil plu agas,

Quam si des operam, ut cum ratione insanias.

Denique imaginatio ledi posset per abolitio-
men, sed in quibus morbis abducatur imaginatio ego
in video, nam alii ex *Aver.* in lib. de somn. & vir.
& ex ceteris Philosophis habemus, nunquam, ani-
mali vivente, imaginationem aboleri. quod etiam
si contingere posse concedamus, maxime aboleri
leberet in somno, & in soporiferis quibusque affe-
ctibus; & ratio est, quia in his passionibus sensus
exteriorum obligari, ac veluti vinculis detiniri con-
tingit. at cum ex his ministrentur species imagina-
biles ipsi imaginatio paret, quod his deficienti
spes etiam imaginatio deficiat necesse est; qui et
iam velis, species per longum tempus in Imagina-
tione astringari, tamen si he obliterentur, spes est in
ceteris affectibus, quod ex sensibus exterioribus
eparari possit, & quae spes deficit in somno innatu-

rati; at in his affectibus rationem, & memoriam
ladi tradit Gal. 3. de loc. aff. cap. 5. class. 4. Non
me latet autem, eundem Gal. de sympt. diff. cap. ult.
class. 3. docuisse in Caro , & Caralepi , qui affectus
soforiferi sunt , aboleri imaginationem ; sed hoc
gratis dictum ex hoc colligere possumus : nam quis
hoc vidit , ut ex quibus id scire possumus ? num ab
ipismet agrotantibus , cum sanari sunt ? at hi nullam
renum memoriam omnino servant , ut ex ipso
met Gal. patet , & evidenter declarat experientia.
Addit quod ex ipsorum Medicorum universalis con-
fessu in similibus affectibus capitatis posteriora
laudentur , quanam ergo ratione oblati potest imagi-
natio , quae in anterioribus sita est ? nam ad id Mer-
curialis responso Præt. lib. 1. cap. 8. vana omnino
videatur , neque quicquam rei difficultatem attingere,
respondeat namque ille , quod etiam praecipue lae-
dantur posteriora , tamen laedantur etiam cum hoc bis
anteriora , sed unde hoc liebeat , quod erat enu-
cleandum , sicco pede transfigit.

Ergo, obiectet Medicus, ex hac sententia nullo modo poterit ledi Imaginatio; at quomodo non laedatur interdum si organo adjuncta est? si ergo laedatur, doceas quemnam affectum officiat Imaginatio lefa, cum ex te infaniam non generet. Respondeo ad efficientiam actus imaginandi requiri 17 sensus externos tanquam causas subministrantes phantasmata, non simul cum actu imaginandi, sed ante; phantasmata rerum sensibilium, spiritus ea phantasmata recipientes, & locum, in quo fiat Imaginatio. Iam vero quoad sensus fallitur quidem imaginatio, sed cum falluntur sensus. *Avicenna* 3. 3. *tract. 4. cap. 9.*, fed error hic non est respectu Imaginacionis, sed respectu sensuum. Quod Phantasma Imaginatio ledi non potest; quia Phantasma, si sensus bene dispositi sint, ad ipsam Imaginacionem vivida, ac valida pervenient, & res sensib[il]es ad vivum illi representant. Neque respectu spirituum, aut loci, dixerim oblaedi posse Imaginacionem, quia & spiritus multitudine ingens in ventriculis anterioribus cerebri, in quibus viget Imaginatio, cum in iis fons sit & origo omnium spirituum animalium, & locus amplissimus & capacissimus, ut testantur Anatomici omnes, & vide, si libet, *Vessaliu[m]*, *Columbu[m]*, *Laurentiu[m]*, & alios, ita ut nec faciliter obstrui, nec obrui possit, & ob id sapienter ab Averroë firmatum est, Imaginacionem 21 nunquam quiescere animali vivente, ut supra dixi. An vero aliquem alium oblaefionis modum excogitare licet, pro nunc non determino, cum sati mili illud sit, ex imaginacionis defectu, ac erreter nullam causari dementia, cum ipsa per se sola erat, si modo unquam errat. Neque obstant exempla adducta, ut à Galeno locis citatis inter Medicos, & inter Iurisperitos à Menoch. *Confil. 82. à num. 121. ad plures seqq.* ex quibus probare se credunt oblaedi interdum Imaginacionem in Infancia, aut dementia quacumque, non oblaesa ratione: nam ea exempla perpendenti claram fiet, magis facete pro nostra sententia, quam pro contraria. Sume enim mihi Theophilum illum, de quo Galenus, qui cum agrotaret, tibicines in angulo domus extare imaginabatur, indefinenter, semper, & indefinitive carentes, quos ut domo abjecerint, assidentes enixe rogabant; in quo casu, pater, inquit, quod Imaginatio erat lefa, quia imaginabatur se videire ea, quae non videbat, rationem tamen ille familius confit, quia recte incalculabiles illos esse

drometundatos, ac ego, si ratio, inquam, in illo
integro fuisset, & errorem imaginationis, tanquam
superior potentia cognovisset, & tunc insanus non
fuerit, ut vere erat, an non ratio in suo vigore per-
sistens judicare poterat, imaginationem errare?
Nam nonne præter rationem erat, ut molesti illi
tibicines, indeſinenter, injussi, ac ipso ægrotō in-
& eorum cantum fatidiente cancerent? an non
ratio dictare debuisset, esse fibi amicos, ac servos,
qui, re ita se habente, in tantula re fibi morem ge-
gerent, impudentes illos tibicines domo exire com-
pellentes? at quia ratio sana non erat, haec minime
dilucidare potuit, sed errorem imaginationis secu-
ra, vel potius que representabat imaginatio pro-
cessus acceptans, & quia laſa vera a falso distingue-
re impotens, evidenterissimum suz valetudinis signum
probruit. Nam etiam Medicis laedi Imaginationem
concedam, tamen homino inde insanus non fit,
quisquisque presentato falso quodamphantasma-
& ipli rationi, illa falicitatem illius non agnoscet, sed
vero vero accepterat; itaque facta presentatione hu-
musphantasmatis, tibicinus nimurum canentium,
& acceptato à ratione pro vero, & veram rempræ-
sentante, jam ratio formata hac propositione: Tibi-
cines sunt in angulo domus assidue canentes, & me
nimmo tedium afficientes, elicet conclusionem, illos
esse domo abjiciendos. in quacumque enim im-
dennitia, in qua falsa imaginationes ægrotis praefun-
dantur, Intellectus semper discutiri, non semper
ac turpia membra recedenda, Nasus est mihi præ-
longus, turpis, & qui mihi impedimento est, Ergo
natus mihi precidendum, & sic de cæteris. Ex quibus
vides quidem Intellectum optime discutiri, ut 28
contraria sententia fautores fatentur, at non in hoc
consistit error, sed in eo, quod non cognoscat ve-
rum a falso; quamquam enim hoc phantasma fal-
sum sit, quod ego sum mortuus, & quod habeam
natum turpem, aur prolongum, respectu imagina-
tionis, ut dixi, hoc error non est, sed respectu ipsius
Intellectus, & Rationis, que cum potentia sui super-
ior debens distinguere falso a veri, in hoc casu non
potest, quod male affecta sit. Et verum quidem est,
errorem esse in imaginatione, qua falsa imaginatur,
sed ipsa non errat, quia neque negat, neque affir-
mat, sed fixatur tantum in simplici contemplatione
phantasmatis, quod, cum Intellectus sanus est, ful-
sum agnoscat, errorem imaginationis distinguat
dicens: Ego imaginor, me mortuum esse, cum non
sum; quandiu ergo in ea cognitione perficit Ratio,
homo non insanit, sed quamprimum phantasma il-
lud pro vero acceptat, veramque credit eam Pro-
positionem: Ego mortuus sum; tunc manifeſte infa-
nit, quia ex falso Imaginatione argumentatur, deduc-
ens necessarium a non necessario, & ex Premissis
falsis, aut ex alterutra male omnino concludens.
Quippe cum contentia falsa imaginationi, ubi dif-
fidentendum esset, vel diffusat, ubi contentiendum
esset veritati.

nam uno modo , sed aliquando Exemplio , inter-
cum Enthymemate , alias Inductione , quin immo et
Syllogismo utitur , semper tamen vel ex fal-
sitate præmissarum fallum concludit , falsitatem au-
tem non cognoscit , quia non sana est , vel ex non ne-
cessario necessarium . & plurimum quidem , idio-
tae refutari , & viles persona , ut carum natura est ,
Exemplo , aut Enthymemate decipiuntur . ab Exem-
plo , ut facta hac phantasia amici mei aslumentis
medicamentum , & pereuntis , & formata Proposi-
tione : amicus meus asfumpit medicamentum agro-
ans , & mortuus est , deducit hanc Conclusionem :
Ergo si ego asfumam medicamentum , moriar ; &
unc melanocholicus obstat in ea opinione perfec-
tit , & renuit asfumere medicamentum . ab Enthy-
mamate , ut formata has Propositione , & pro vera
ab intellectu acceptata : Plerique in hac domo
commorantes mortui sunt ; Ergo & ego , qui in ea-
dem domo habitavi , mortuus sum ; format ergo
hoc Enthymemate , in ea opinione figitur , se mor-
tuum esse .

Inductione quoque utens decipitur Intellectus, ut si quicquid viderit demens sub specie initimicitatis Phantasia accepiterit, quæ praesentata ipsi Intellectui minime fano, argumentatur sic: *Hic & iste, & ille alter, & alter sunt mibi inimici*, Hi autem sunt omnes homines. Ergo omnes homines sunt mibi inimici, ex hac Inductione deceptus Melancholicus, hominum aspectum fugit, mortem sibi ab omnibus parari timet, neminem ad se appropinquare permittit. Denique etiam syllologizans decipitur Intellectus, nam & Syllogismo, ut in ceteris quibusque, falsa à veris non dicernit; praesentato ergo hocphantasmate sui ipsius mortui, & verum existimat, sic syllologizat: Mortui non comedunt, non loquuntur, Ego mortuus sum, Ergo mihi non comedendum, non loquendum, vel praesentato hoc alio, scilicet sui ipsius natus habentis prælongum, ac turpem, argumentatur hoc modo: *Quia impedimento sunt*, *lamentatio ex multis formantia talia Propositiones, ex quibus Ratio falsum concludit.*

Liber II

ii. B aliquia

14 aliquo ex illis modis, quos supra meminimus, & tunc fit ejus rei opinio, affervatur porro dehinc ejus falsitatis species in memoria, ex cuius recursu ad Intellectum novus formatur discursus, & hoc pacto ex iteratis actibus fit certitudo, ac falsa scientia ejus rei, quam è mente tollere difficultatum, quia quasi habitum acquisivit Intellectus, quo difficulter explorari potest. Et ut hæc omnia exemplo illustrantur, scindunt, non aliter evenire infantibus, quam dormientibus: nam dormientes cum primum somno prehenduntur, nihil pene formant ob multitudinem quippe vaporum, & eorum turbulentiam ac crasitatem, atque tunc dormienti furiosi ac maniaci similes sunt, quia quemadmodum dormiens nullum videtphantasmæ ex iis, Imaginatio affervavit, sic & furiosus nihil omnino discurrat, sed ratione penitus orbatus existit; & quemadmodum dormiens illa motus turbulentia cœstante, formare incipit, sed miracula, ac impossibilia videt, sic etiam infantibus multa sibi perfundunt, quæ in rei veritate non sunt. Tandem quietem agentem etiam vaporum omni elevatione ad cerebrum, tunc dormiens clariora omnia videt, ac vero magis similiora, atque tunc Melancholicis similes sunt, qui pene omnia, ut verè habent, cognoscunt, in paucis quibusdam scilicet aberrantibus, de quibus vide Laurent. in lib. de Melanchol. cap. 6.

Sed quoniam pæco bruta insaniantur, in quibus nulla repertitur ratio? insanire autem bruta patet. Plut. in lib. de Industri. anim. canes, cæteraque quedam animalia rabiem incurrit, manifestissime insanire dicit, unde probat, illa rationis esse expertia, alia etiam nonnulla ebrietatem incurrire, nota Athenæus Diphysoph. lib. 10. cap. 9. præcipue autem pithecus & elephas non leuis ac homines vi no inebriari prodit, alia vero aliis, ut asinus ex effulsa, memorant de Hippomane, quam comedam equas in furiam agere dicunt; de qua re Theocr. Idyll. 2.

Hippomanæ planta est apud Arcades, qua concitat omnes.

Et Equiæ insaniantur in mentibus, & celere equæ. 36 quamquam Hippomanæ apud Arist. 6. de hist. anim. cap. 22. Plinius lib. 8. cap. 42. & lib. 28. cap. 11. Virgil. 4. Georg. & 4. Aeneid. & Columellam lib. 6. dñe Reth. cap. 27. non est planta, sed aliud quid videat de hac lureconsultus Guberti. Quæst. Sabat.

37 cap. 16. num. 12. fatus illud nobis est, insaniam ex iam in bruis cadere, licet rationis expertia sint, & tritum ac frequentissimum est, quod canibus rabiens event, qui in rabi dementiunt, quod minime evenierit, si omnis Insania est defectus, & 38 oblatio rationis, dicamus ad id, quod in bruis est potentia quedam supplens rationis defectum, quæ vera à falsis distinguere potest, & ex hujus lesionis, quæ proportione responderet ipsi rationi in homine, fieri insaniam, signum est, insaniam non cadere in omnibus Animalibus, sed in his tantummodo, quæ existimativa sive prædicta, quod experientia docet.

Demonstratum ergo jam ex his est, in quaenam dementia rationem vel per se, vel simul cum aliis latâ est, neque ablique ejus lesionis posse hominem insanum effici, breviter nunc, ac universaliter dicamus, quenam lesionis gradum in unaquaque dementia attingat, nam in particularibus questionibus id particularius disputabitur. primo ergo diminuitur, ac exiguum patitur oblationem Intellectus in Imperitia, seu ignorancia (non loquor

autem de Imperitia, & Ignorancia prout opponitur habitui contrario, sed ea quæ defectus quidem est, ac quedam Intellectus ignavia, ut dehinc patet) magis diminuitur in faintate, sed & in hac, ut in cæteris omnibus major, & minor apparere lesio solet. tertium locum obtinet oblivio, seu memoria simul cum ratione diminuitur. quartum locum obtinet Stoliditas, seu Stultitia. Depravata ratio modice in animi vehementibus ac subitanis passionibus, in simplici delirio, in levè ebrietate, medocriter in comate vigili, in minus levè delirio, & ebrietate, in syncope, in suffocatione ex utero non multum pertinaci, & in aliis multum depravatur in Amore, in Melancholia, ejusque quibusdam que speciebus; in phreneticis, in rhabiotis, hoc est à cane rabido commotis, in furentibus ex utero & hujusmodi. Denique deperditur ratio in furentibus, maniacis, soporosis omnibus, & aliis, de quibus sigillatum dictum sumus.

S V M M A R I V M.

- 1 Ratio diminuitur ex ætatis defectu.
- 2 Puerorum intellectus imperfectus & crudis.
- 3 Pueri, cur transacto decimoquarto anno ad multa admittantur.
- 4 Minorum viginquinque annis ad inferiores quoque dignitas non assunt cur voluerint ll.
- 5 Dignitas quanto maior, tanto major ætas in eligendo requiri.
- 6 Dignitas major maiorem prudentiam requirit.
- 7 Prudentia habetur per experimentam, que indiget tempore.
- 8 Mulieres propter honestatem à quibusdam eliminantur, & propter rationis defectum.
- 9 Mulier habet confusum irradendum.
- 10 Imperfectio Intellectus in feminis magis similis est fauacit, in puera vero Amentia.
- 11 A quibus eminentiam feminam propter Intellectus imperfectionem.
- 12 Condicio feminarum in pluribus rebus deterior, quam virorum.
- 13 Mulieri propter imperficiem succurruntur.
- 14 Mulier habet Intellectum perfectissimum, & ad omnia habet, dic in num. seq.
- 15 Mulieres ad omnia viris sunt imbecilliores.
- 16 Mulieres nendo ac texendo viri sufficiunt.
- 17 Phases mulierum imperfectiones & num. seq.
- 18 In senio confectis ratiocinatricis partes omnes diminuntur.
- 19 Senes indolentes.
- 20 Memoria diminutio senectutis adventum significat.
- 21 In sensibus, que sint interdenda.
- 22 Senes si omnino fatui evadant, quomodo tractandi.
- 23 Quo tempore diminuitur ratio in sensibus.

De rationis diminutione ex defectu
Ætatis, & Sexus.

Q Y A E S T I O V.

Ratio non modo ex morborum culpa non integræ repertitur, ut in perfecto viro requiritur, sed etiam ex ætatis defectu, quia nimis tenera, vel nimis jam præcipita, & ex defectu sexus, quia femininus. quamobrem cum hæc rationis diminutio pueris, decrepitis, ac mulieribus familiaris sit, de his primum agere hic decrevi. Neque mi-

retur

15 retur quisquam, quod tales inter dementes connumerem, cum vere dementes non sint, quia id ex eo effectum est, quod finis intentus in hoc titulo is fuerit, ut de omnibus his tractatio institueretur, qui ex rationis & Intellectus vel naturali, vel accidentalis defectu à Legibus ad nonnulla agenda non admittantur, & ob id ipsum favorabilem ab illis reportant, &c. ex hoc ergo cap. jure in hoc titulo tales comprehendi nullus inficietur. de illis tamen brevibus agendum est, quod alias de 2 ipsi differunt. primo autem loco occurunt pueri, quorum Intellectum esse imperfectum ac ruderem, ea estate durante, & cunctis notum est, & probavi lib. 1. harum Quæst. Tit. 1. Quæst. 4. a num. 14. ad pueros seqq. ubi etiam, & ad quemque ætatis terminum ea intellectus imperfectio in ipsis daret, ut ab omnibus pæne actibus civilibus celebantis climentum, & in penalibus, ubi deliquerint, 3 veniam ea de causa impetrat, petractavi. Curvero, transacto decimoquarto anno, ad multa quidem admittantur, ut ad Testamenta confessionem, ad religiosum ingressum, ad matrimonium, & in iis, quæ ad bonorum administrationem peculiariter pertinent, immisceri non permittantur. 5. Mæstis Inst. de Cœst. rationem habes ibidem quæst. 6. num. 4. 87. & seqq. Putaverim porro Canonistas non modo considerasse hanc Intellectus imperfectionem, cum non assunt ad inferiores quoque dignitates eum, qui annum 25 non attingit, ut ad curam animalium, & Parochialium Ecclesiærum, sed considerasse etiam aliquem perfectionem, à qua cum illi deficient, vel deficere presumantur, ut plurimum, non mirum est, si ad ea, qua diximus, ab ipsis non admittantur. cap. cum in cunctis de Elec. & Elec. potest. & ibi Bald. num. 12. & quod hoc veritatem habet, videmus, quod quanto dignitas major exsistit, eo major ætas in eligendo ab ipsis requiritur, de 6 qua re vide Garz. de Benf. par. 7. cap. 4. & hoc non injuria; quia major dignitas majorem requirit prudentiam, major autem prudentia ex majori ætate habetur, quia ex experientia, que indiget tempore.

7 Ceterum mulieres non solum ex eo, quod propter honestatem dicitur, à quibusdam eliminantur, ut patet ex l. 1. §. secundo loco. ff. de Poftu. veluti est publici officii administratione per l. 2. ff. de Reg. 9 Iur. sed etiam ex eo, quod ad multa non sufficiunt eorum Intellectus imperfectionem, quia Mulier confusum habet invalidum, Hypol. de Magist. sing. 450. num. 4. Malvag. consil. 65. num. 15. volum. 1. Trag. ex Arist. de leg. connib. l. 1. num. 70. quod 10 ex imbecillitate caloris illis evenit; unde nota, quod imperfectio Intellectus feminarum magis similis est fatuus, quia ex depauperatione spirituum, imperfectio vero intellectus in puera magis similis est amentia, quia ex multitudine humiditatis obruentis ipsos spiritus, unde & ad cetera omnia, in quibus spiritibus animalibus, ut instrumento opus est, infirmioris existunt, ut alias ex Galeno 11 dixi. Mulieres ergo ob eam Intellectus imperfectionem à quibusdam prohibentur, ut effet exempli gratia, à testimonio dicendo in quibusdam casibus, ut per l. Qui testamento. §. eum qui. ff. de Testam. à tutela administranda, ut per l. fin. ff. de test. tandem que, licet alia causæ memorentur, hac ipsa intellectus invaliditas in causa simul esse potest, ut conditio feminarum, in quamplurimis rebus deterior sit, quam virorum, ut l. In multis. ff. de statu hominis. quarum multas recentef Gle. ibid. Immo & pro-

pter eam ipsam causam favorem quoque à ll. reportant; nam propter imperitiam mulieri succurrunt, ut dicit l. De die. §. si servus. ff. qui satifd. co-gantur. & mitius puniuntur, ut ex l. fensi. & Bald. docet ex nostris lo. Aph. in spec. Med. Christ. lxx. 2. vers. Pares autem pag. 60.

Dubitari tamen poterat, an hæc ratione patrata censori debeant, & Iustitia confona; cum alias mulieres perfectissimum habeant Intellectum, & ad 14 omnia studia, tam practica, quam speculatoria, etiam ea, que corpore dexteritate ac virtute indigent, aptissimum; ac profecto, Platone Iudice in sua Republica, Mulieribus maximam inferri injuriam confundit efficit, cum & ad publica munera exercenda, & ad omnia, ad quæ viri apti sunt, sufficiere & ipsæ possint, præcipue si bonis artibus ac disciplinis imbuantur. Verumtamen neque in Platoni Republica verâlur, neque, si in ea verâremur, 15 pares fortasse in rebus agendis mulieres unquam viris illo facculo esse possent, cum, vel ipso Platone teste 5. de Republica, ad omnia viris imbecilliores 16 ex sua natura sint. Ceterum ab Imperitoribus nostris recte leges hæc contra foeminas latas fuisse omnino afferendum, quippe quæ nendo ac texente 17 dux sufficiunt, nec ullo liberalium artium studio 18 ullæ, nisi de raro capiantur, si quæ autem similibus teste 5. de Republica, ad omnia viris imbecilliores ex sua natura sint. Ceterum ab Imperitoribus nostris recte leges hæc contra foeminas latas fuisse omnino afferendum, quippe quæ nendo ac texente 19 dux sufficiunt, nec ullo liberalium artium studio 20 ullæ, nisi de raro capiantur, si quæ autem similibus teste 5. de Republica, ad omnia viris imbecilliores ex sua natura sint. Ceterum ab Imperitoribus nostris recte leges hæc contra foeminas latas fuisse omnino afferendum, quippe quæ nendo ac texente 21 dux sufficiunt, nec ullo liberalium artium studio 22 nullus negotio 19 evincuntur, iracundæ enim sunt, loquacissima, avarissima, & ne omnia earum vita recenseam, uno verbo me expediā, si dicam, omnino ipsas ab humani intellectus perfectione, quæ viri dotati esse solent, deficere.

Caterum in senio confectis omnes rationem 20 atque animalia partes diminui patet, quam ob rem cum eam atatem viri attringunt, indociles censentur, unde est illud Theognis: Ne doceas me, ætas jam facit indocilem. & illud Plauti in Mercat. Act. 2. Scen. 2.

Senex cum exemplo est, jam nec sentit, nec sapit, Ajunt solere eum rursum reparare.

Et recte quidem pars ratiocinatricis, & memoria diminutio senectutis adventum adminiculari dicitur. Arnold. Villanov. de retard. senect. cap. 2. Faciente autem ad hæc ipsa ea, quæ adduxi lib. 1. hæ- 21 rum Quæst. Medic. quæst. ult.

Quia tamen non omnes senes uno modo lœdi- 22 videntur secundum rationem, idcirco dicendum videtur, quod in his, in quibus quædam tantummodo ignoravia ac tarditas memoria & Intellectus est, ex caloris ac spirituum depauperatione, pauca quædam interdici debent, ea nimis, quæ omnia sanum, ac bene valentem & vividum Intellectum requirunt, ut publici officii administratione, & alia hujusmodi. In ceteris autem nullum intercedere potest dubium. At si eo fatuatis deveniant, ut memoria ac ratione ob ætam defitui videantur, nullus dubitare debet, quin in illis locum ea omnia ha- 23 ij. B 2 beant,